

NOKTALAMA İŞARETLERİ

11. HAFTA

TÜR 101 TÜRK DİLİ

Amaçlar

Bu bölüm tamamlandıktan sonra;

- Türkçe'nin noktalama işaretleri hakkında bilgi sahibi olunması,
- Yazı sürecinde noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasından kaynaklanan hataları önlenmesi,
- Doğru ve anlamlı bir metin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kavramlar

- ❧ Noktalama
- ❧ Nokta
- ❧ Virgöl
- ❧ Soru işareti
- ❧ Ünlem
- ❧ Kısa çizgi vb.

İçindekiler

- ❧ Nokta
- ❧ Virgöl
- ❧ Noktalı Virgöl
- ❧ İki Nokta
- ❧ Üç Nokta
- ❧ Soru İşareti
- ❧ Ünlem İşareti
- ❧ Kısa Çizgi
- ❧ Uzun Çizgi
- ❧ Eğik Çizgi
- ❧ Tırnak İşareti
- ❧ Tek Tırnak İşareti
- ❧ Kesme İşareti
- ❧ Yay Ayraç
- ❧ Köşeli Ayraç

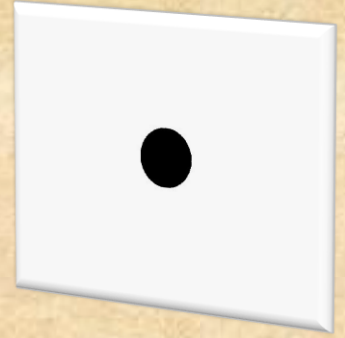
Noktalama İşaretleri

Türk Dil Kurumu'nun genel ağ (internet) sayfasında noktalama işaretleri ile ilgili açıklamalar için [bakınız](#).

Nokta

NOKTA (.):

- ❧ Cümle sonunda nokta kullanılır.
- ❧ Bazı kısaltmaların sonunda nokta kullanılır: **Alb.**, **Prof.**
- ❧ Sayılardan sonra sıra bildirmek için nokta kullanılır:
3., 6.
- ❧ Tarihlerde gün, ay ve yılı birbirinden ayırırken nokta kullanılır.
- ❧ Saat ve dakikaları birbirinden ayırırken nokta kullanılır.
- ❧ Kitap, dergi, makale künyelerinin sonunda nokta kullanılır.
- ❧ Dört ve daha fazla rakamlı sayıları üçerli ayırırken nokta kullanılır.
- ❧ Matematikte çarpma işareti yerine nokta kullanılır: $4.2 = 8$

Virgöl

VİRGÜL (,):

❧ Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarını ayırmak için virgöl kullanılır.

Örnek: sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller

❧ Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için virgöl kullanılır.

Örnek: Umduk, bekledik, düşündük.

❧ Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşen özneyi belirtmek için virgöl kullanılır .

Örnek: Sami Efendi, ... gelmişti.

❧ Cümle içindeki ara sözleri belirtmek için virgöl kullanılır.

Örnek: Şimdi, izin verirseniz, size bir şey anlatacağım

Virgöl

- ❧ Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimelerin arasına virgöl kullanılır.
Örnek: Akşam, yine akşam, yine akşam. Göllerde bu dem bir kamış olsam!
- ❧ Tırnak içinde verilmeyen alıntı cümlelerden sonra virgöl kullanılır.
Örnek: Yarın gideceğim, dedi.
- ❧ Kendisinden sonraki cümleye bağılı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren *hayır, evet, yok, peki, tamam, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette* gibi kelimelerden sonra virgöl kullanılır.
Örnek: Tamam, gidelim.
- ❧ Hitap kelimelerinden sonra virgöl kullanılır .
Örnek: Sayın Başkan, Sevgili Kardeşim, Aziz Dostum,

Virgöl

- ❧ Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime ve kelime gruplarıyla anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karmaşasını önlemek için virgöl kullanılır.

Örnek: Bu, tek gözlü, genç fakat ihtiyar görünen bir adamcağızdır. Bu gece, eğlenceleri içlerine sinmedi.

- ❧ Sayılarda kesirleri ayırmak için virgöl kullanılır.

Örnek: 46,7; 0,16

- ❧ Art arda zarf fiil eki almış kelime sonra virgöl kullanılır.

Örnek: Dışarı çıkıp, derin nefes alıp yanındaki taşa oturdu.

NOT: Zarf fiil bir kere kullanılmışsa virgöl yoktur.

Virgöl

Özne olarak kullanılan bu, Őu, o zamirlerinden sonra virgöl kullanılır.

Örnek: O, eski defterleri kapatmıŐtı.

NOT: Metin içinde ve, veya, yahut, da/de, ya ... ya..., hem ... hem ..., gerek ... gerek ..., gibi baŐlaçlardan önce veya sonra virgöl kullanılmaz.

NOT: -ınca anlamında kullanılan mı soru parçacıŐından önce virgöl kullanılmaz.

Örnek: KonuŐtu mu aŐzından bal akıyor.

NOT: Őart ekinden sonra virgöl konmaz.

Örnek: Gelse yaparız, gelirse yaparız.

Noktalama İmleri...

Yine bizleri;
NEREME KOYACAĞINI
bilmeyen cahilin
eline düştük,
Sizi tutunun
Arkadaşlar...

Noktalı Virgöl

NOKTALI VİRGÜL (;)

- ❧ Cümle içinde virgülle ayrılmış tür ve grupları birbirinden ayırmak için konur.
Örnek: Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan; kız çocuklarına ise İnci, Çiçek, Yonca gibi adlar verirlerdi.
- ❧ Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için kullanılır.
Örnek: At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.
- ❧ İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenen sonra kullanılır.
Örnek: Yeni usul şiirimiz; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu.

İki Nokta :

İKİ NOKTA (:)

- ❧ Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur.
Örnek: Bir kısmını sıralayalım: ...
- ❧ Kendisiyle ilgili açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur.
Örnek: Mantık şu idi: ...
- ❧ Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur.
Örnek: Bilge Kağan: Türklerim, işitin!

İki Nokta

❧ Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.

Örnek: Ziraatçı sayar:

- Yulaf, pancar, zerzevat, tütün, ...

❧ Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.

Üç Nokta

ÜÇ NOKTA (...)

❧ Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.

Örnek: Bunlar da konuşulmaya başlamışsa artık ...

❧ Argo, tabu, küfürlü sözcüklerin ve gizli kalması gereken isim ve lakapların yerine konur.

Örnek: Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz. Mehmet K. o gün yine geldi.

❧ İktibaslarda alınmayan kelime ve bölümleri göstermek için konur.

Örnek: “Zamirlerin ... kısa yol işlevi vardır”

Üç Nokta

- Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.
Örnek: Koca Ali... Koca Ali, be!
- Diyaloglarda boş bırakılan, cevaplanmamış kısmı göstermek için üç nokta konur.
Örnek:
- Kimsin?
  - Ali...
  - Hangi Ali?
  - ...

NOT: Üç nokta yerine daha çok nokta kullanılmamalıdır.

Soru İşareti

SORU İŞARETİ (?)

- ❧ Soru eki veya soru sözcüğü içeren cümlelerin sonuna konur.
Örnek: Ne, ne zaman, kaç, ... mi?
- ❧ Soru eki ve soru sözcüğü bulunmasa bile bir soru varsa kullanılır.
Örnek: Adınız?
- ❧ Bilinmeyen, kesin olmayan yer, tarih, isim, doğruluğu bilinmeyen bir gramer biçimi söz konusu olduğunda kullanılır.
Örnek: 1456 (?) yılında, ?yenilebilir.

Ünlem İşareti

ÜNLEM İŞARETİ

Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşkınlık gibi duyguları anlatan cümle veya ünlem sözcüklerinden sonra konur.

Örnek: Aşk olsun! Ne güzel! Vah vah!

Seslenme, hitap ve uyarılardan sonra konur.

Örnek: Askerler! Dur, yolcu!

Alay, kinaye, ironi anlamı kazandırılmak istenen sözcüklerden sonra konur.

Örnek: İsteseymiş, bir günde (!) bitirirmiş.

Kısa Çizgi

KISA ÇİZGİ (-)

☞ Satıra sığmayan kelimeler bölünürken kullanılır.

NOT: İlk ünlü tek başına kalıyorsa kısa çizgi konmaz.

☞ Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri göstermek için kullanılır.

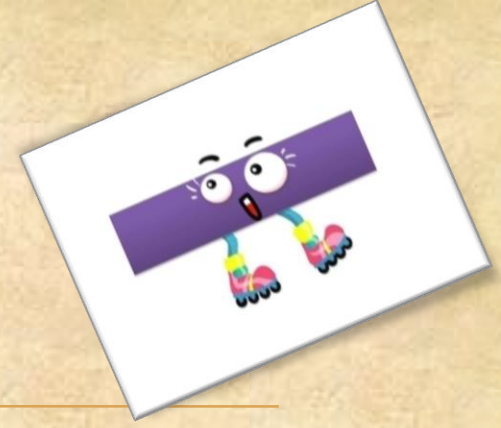
Örnek: Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun-

NOT: Aralık bırakılmamalı.

☞ Kelimelerin kökleri, ekleri birbirinden ayrılırken konur.

Örnek: gel-iyor-du-m

Kısa Çizgi

- ❧ Heceleri göstermek için kullanılır: ay-rı-lır-ken
- ❧ Arasında, ve, ile, ila, ...-dan ...-a anlamı vermek için kullanılır.
Örnek: Türk-Alman ilişkileri, Beşiktaş-Fenerbahçe maçı, soy-dil-din üçgeni vb.
- ❧ Fiil kök ve gövdelerinden sonra kullanılır.
Örnek: gel-, uyu-, çalış-, yazdır-

Uzun Çizgi

UZUN ÇİZGİ veya KONUŞMA ÇİZGİSİ (–)

Yazıda satır başına alına konuşmaları göstermek için konur.

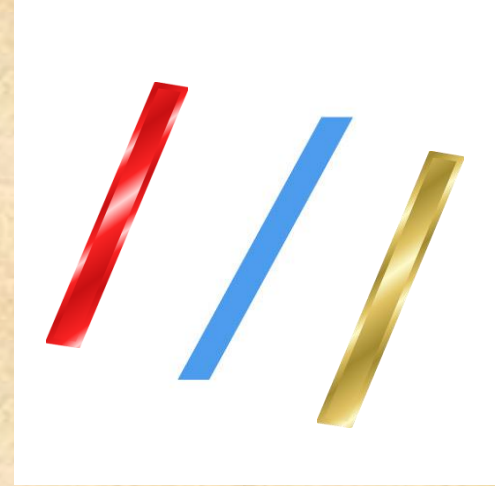

Eğik izgi

EĞİK ÇİZGİ veya TAKSİM (/)

- Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur.
- Adres yazarken apartman numarası ile daire numarasını ayırmak için konur.
- Tarihlerde gün, ay ve yılın arasına konur.
- Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.
- Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için konur: -lık/-lik, -luk/-lk

Tırnak İşareti

TIRNAK İŞARETİ (“ ”)

- ❧ Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.
- ❧ Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.
Örnek: Yeni bir “barış taarruzu” başladı.
- ❧ Cümle içinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır.

Örnek: Bugün öğrenciler “Kendi Gök Kubbemiz” adlı şiiri incelediler.

NOT: Vurgulama eğik veya kalın yazılarak da yapılabilir ama tutarlılık esastır.

Noktalama imleri...

“

”

ÇOK GENİŞ
YÜREKLİDİRLER...

•

ŞENÖZ

Tek Tırnak İşareti

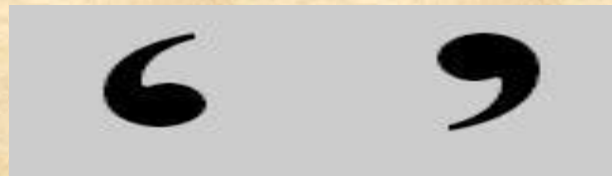
TEK TIRNAK İŞARETİ (“)

“ Tırnak içinde verilen cümlenin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için kullanılır.

Örnek: Edebiyat öğretmenimiz “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi.

“ Alıntı olmamak kaydıyla herhangi bir kelime, terim ve öbek de vurgulamak amacıyla tek tırnakla gösterilebilir.

Örnek: Benim kullandığım ‘evidensiyellik’ terimi ...

Kesme İşareti

KESME İŞARETİ (‘)

Özel adlardan sonra çekim ekleri getirildiğinde kullanılır.

Örnek: Kurtuluş Savaşı'nı, Türkiye'nin, Gül Baba'ya, Batı'da, adı geçen Yönetmelik'in, T.C. Anayasa'sının, vb.

NOT: Sonunda 3. tekil şahıs iyelik eki olan özel ada bu ek dışında başka bir iyelik getirilirse kesme işareti konmaz.

Örnek: Kuşadamızın, Boğaz Köprümüzün, Amik Ovanızdaki, vb.

Kesme İşareti

❧ NOT: Kurum, kuruluş, oturma, iş yeri adları, dil adlarından sonra kesme işareti kullanılmaz.

Örnek: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün, Dışişleri Bakanlığındaki, Türkçede, Danışma Kurulundan, vb.

❧ NOT: Yapım ekleri özel adlara eklendiğinde asla kesme işareti kullanılmaz.

Örnek: Türklük, Müslümanlıkta, Avrupalı, Ankaralı, Amerikancı, vb.

Kesme İşareti

❧ Kişi adlarından sonra gelen unvan ve saygı sözcüklerinden sonra çekim eki geldiğinde kesme işareti kullanılır.

Örnek: Ayşe Hanım'dan, Hulusi Efendi'den, Enver Paşa'ya, Dışişleri Bakanı'na, vb.

❧ Seslerin ölçü ve telaffuz gereği düştüğünü göstermek için kullanılır.

Örnek: n'eylemek, n'apmak, geldi m'ola?

Yay Ayraç ( )

☞ Cümle içerisinde anlamı tamamlayan ve cümle dışı ek bilgileri vermek için kullanılır. Burada amaç cümlenin bütünlüğünü bozmamaktır.

Örnek: İç çatışmayı anlatan romanlar (Adalet Ağaoğlu'nun *Ölmeye Yatmak* romanı buna örnek gösterilebilir.) eleştirmene psikolojik tahlil yapma olanağı sunarlar.

☞ Eş anlamdaki sözcükler, tarihler ayraç içinde gösterilir.

Örnek: İstanbul'un fethi (1453) Osmanlı için bir dönüm noktası olmuştur.

Yay Ayraç ( )

Alıntı yapılan eser ve yazarları belirtmek amacı ile kullanılır.

Örnek: "Sevgili insanlık! Bir çocuk masumiyetiyle bir kere daha "elma!« diyoruz. Ne olur çık artık!« (Oğuz Atay, *Tutunamayanlar*)

Alıntı yapıldığında, alıntı cümle içinde bulunduğu halde alınmayan bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir.

Örnek: "Hiç de gösterişli biri değilim. Karaciğerimden hastaymışım gibi geliyor bana. (...) Tedavi de olmuyorum. Tıbbı ve doktorlara saygım olduğu halde hiç doktora gitmedim (...) Hayır, yalnızca tersliğimden dolayı tedavi olmak istemiyorum. Ama doğrusu siz bunu anlayamazsınız. Olsun, ben kendimi anlıyorum ya, yeter bana."(Dostoyevski, *Yeraltından Notlar*)

Yay Ayraç ( )

☞ Cümleye alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır.

Örnek: Sen ne yüce(!) bir şahsiyetsin. Senin tevazuun(!) karşısında söyleyecek sözüm kalmıyor.

☞ Bir bilginin kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır.

Örnek: 1496 (?) yılında doğan Fuzuli...

Yay Ayraç ( )

☞ Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.

Örnek: İhtiyar – (Yavaş yavaş Kaymakam'a yaklaşıyor.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın... (Reşat Nuri Güntekin)

Köşeli Ayraç [ ]

☞ Ayraç içine alınmış bir açıklama için gereken yeni bir açıklama, köşeli ayraç içine alınır. Böylece parantez içinde parantez olmasının yaratacağı karışıklık durumu önlenmiş olur.

Örnek: Divan şairlerimizin başında [Fuzuli (16. yy), Baki (16. yy), Nedim (18. yy)] gelir.

Köşeli Ayraç [ ]

☞ Metin aktarmalarında, çevirilerde, alıntılarda alıntıyı yapanın eklediği bölümler veya yaptığı düzetmeler için kullanılır.

Örnek:

“Muhasebenin temel kavramları [muhasebe ilkeleri], muhasebenin özünü belirleyen kurallar dizinidir.”

Köşeli Ayraç [ ]

☞ Künyelere ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır.

Örnek:

Reşat Nuri [Güntekin]

Server Bedi [Peyami Safa]

Halikarnas Balıkçısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı]

Başvuru Kaynakları

Demir, Nurettin – Yılmaz, Emine (2009). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*. 1. Basım. Ankara: Nobel Yay.

Karaağaç, Günay – Yavuzer, Hayati (2011)
Yükseköğretimde Türk Dili ve Kompozisyon. 1. Basım.
Ankara: Okutman Yay.

Sarı, Mehmet (2011). *Fakülte ve Yüksekokullar İçin Türk Dili Ders Kitabı*. Gen. 2. Basım. Ankara: Okutman Yay.

Başvuru Kaynakları

Temur, Nezir (2009). «Noktalama İşaretleri». *Üniversiteler İçin Türk Dili El Kitabı*. Ed. Mustafa Durmuş. 1. Basım. Ankara: Grafiker Yay. 231-237.

Yeniçeri, Hüseyin (2008). «Noktalama İşaretleri». *Üniversiteler İçin Dil ve Anlatım*. Ed. Serdar Odacı. 1. Basım. Konya: Tablet Yay. 82-93.